

D. D.
 DISSERTATIO ACADEMICA,
 De
INFLUXU
 BONÆ EDUCATIONIS
 IN
FELICITATEM CIVILEM,
 QUAM
 CONSENSU AMPLISS. FACULTAT. PHILOSOPH.
 IN ILLUSTRI REG. ACAD. UPSALIENSI,
 PRÆSIDE
 AMPLISSIMO ATQUE CELEBERRIMO VIRO,
MAG. JOHANNE
I H R E,
 ELOQUENT. ET POLIT. PROFESS. REG. ET SKYTT.
 S. R. S. M.
 PUBLICO BONORUM EXAMINI MODESTE SUBMITTIT
ERICUS EURÉN,
 WERVELANDUS.
 IN AUDIT. CAROL. MAJOR. AD DIEM XVI. DECEMBER.
 ANNI MDCCXLIX.
 HORIS, ANTE MERIDEM, CONSVENTIS.

UP SALIA.

S:æ R:æ M:tis
MAXIMÆ FIDEI VIRO,
PERILLUSTRI ac GENEROSISSIMO
DOMINO BARONI,
C A R O L O
G U S T A V O
L Ö W E N H I E L M ,
Regis Regnique Svio-Gothici
J U S T I T I Æ C A N C E L L A R I O ,
Ordinum Equestrium Regiorum
T H E S A U R A R I O ,
Nec non
Ordinis de STELLA Boreali
E Q U I T I Splendidissimo,
M A E C E N A T I S U M M O .

Ignoscas, humillimus oro, Generosissime Do-
mine Baro, quod tenuis mea Minerva, ingeniol
sui rudimentum depositura, ad Tua Limina adi-
tum paret, ac eas, quas pro Patriæ salute contiue & e-
vixe impendis, curas paulisper audeat interpellare. Immo
vero

vero ignoscet, si dicere mihi gratioſiſſime conſeffeſis: Tanti,
ut debet, facere Nationem, quæ Uſaliæ Muſis invigilat,
noſtram, iſignem illam, quæ eam amplecti hanc deditua-
riſ, Gratiam, ut facinus reputaret gravifum, ſi quiſ-
quam ejus civis Tui Favoris, ſine exemplo, maxiſi, Aram
vel levifimis ſuis p̄teſtiret munuſculis. Quid ergo fieret,
ſi ſciret me adeo officii mei immemorem eſſe, qui, p̄teſter
communia illa, etjam ſingularia Tuæ Gratia expertus fuſi
documenta; quorum, licet Te, quæ Tua eſt generoſa
conſuetudo, memorem non eſſe probe ſcio, ſunt tamen longe
maxima, & mihi vix petere auſo, ultro p̄eſtitia? Fieri ita-
que non poſt, quin letus hanc arripiam anſam, quo & no-
ſtratum & meo tam vebementi ſatisfiat deſiderio. Sed quid
Te, Generoſiſſime Domine Baro, dignum afferam, quem
non niſi maxima quæque decent? Immo vero conſecro piam
& venerabundam mentem, quæ pro Tuо, Generoſiſſimæ
que LÖWENHIELMIANÆ Gentis, quæ Te Statore
viget, perenni flore nunquam deſiſet calidiſſima ad Sum-
muſ rerum Arbitrum fundere vota, quoad vivere contigerit.

PERILLUSTRIS ac GENEROſIſSIIMI
NOMINIS TUI

cliens devoſiſſimus
ERICUS EURÉN.

MONSIEUR
AXEL LINROTH,
CHAMBELLAN de Sa Majesté Le ROI
de Svede.
MONSIEUR

Permettez, que je prenne la liberté de mettre Votre NOM au nombre de Ceux, sous la protection de qui je mets ce petit ouvrage. Les graces extraordinaires, dont Vous m' avez favorisé, pendant tout le tems, que j' ai eu l' honneur d' etre dans Votre noble Maison, semblent m' accorder cette même liberté, sans que je choque l' estime & le respect, que je dois à Votre Noble Personne. Mais ce n' est pas là ma seule intention. La grandeur de Vos biensfaits, Monsieur, m' a reduit à un devoir inévitable de reconnoissance. Je cherche en vain d' autre moyen de m' en acquitter, que celui, qui se presente, pour avoir l' occasion de faire connoître à un chacun, que l' obligation, que je Vous ai, est si grande, qu' elle ne sauroit être exprimée par la plume la plus eloquante. J' ose en même tems Vous offrir ce petit traité, comme une des moindres marques de cette même reconnoissance, dont je suis penetré à Votre egard. Daignez, Monsieur, le recevoir d' un accueil aussi genereux, que Vous l' avez fait tant de fois à tout ce qui venoit de ma part! Que je me croirois heureux, si Vous étoit agreable! Et avec quelle joye n' addresserois je pas à l' Eternel les voeux ardant & sincères, que je fais tous les jours pour Votre prospérité, & pour celle de toute Votre Noble Famille! J' ai l' honneur d' etre avec respect,

MONSIEUR,

Votre tres humble & tres obéissant
serviteur
ERIQUES EURÉN.

V I R O,

Admodum Reverendo atque Præclarissimo,

Dn. Mag. PETRO EKMAN,

Ecclesiarum, quæ DEo, in NOR colliguntur, PASTORI
longe meritissimo, ut olim, per triennium NUTRI-
TIO propensissimo, ita nunc

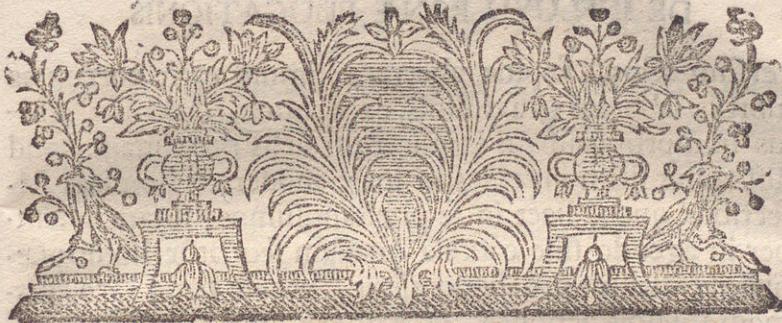
PATRONO ad cineres usque colendo.

Cum Tuorum, Vir Admod. Reverende, beneficiorum,
larga manu in me collatorum, memoriam pio affe-
ctu recolo, recolo autem semper; occasionem hanc de-
sideratissimam, animum in Te, Patrone Optime, pu-
blice declarandi gratissimum, non possum non lætus ca-
ptare. Venerabundo nunc involvo silentio vultum il-
lum mitem, comitatem svavissimam & benevolentiam
plane singularem, qua me, vel Ædes Tuas adeuntem,
vel alias ubique Tibi occurrentem, excipere, al-
loqui, amplecti ac sovere haud gravaris. Consiliis,
duriori meæ fortunæ sublevandæ felicitatique promo-
vendæ necessariis, dum egui, nec, a quo peterem,
habui, imploranti, immo interdum tacenti impertitus
fuisti saluberrima. Sed hæc quoque in memori men-
tis sacrario recondo. Jucundissimum loquor mihi que
felicissimum illud tempus, quo maxima me pauper-
tate laborantem, &, quid de me futurum esset, ne-
scientem, in Domum Tuam multo honestissimam ex-
cepisti, exceptoque quaterna carissima Pignora, qui-
buscum jure per omnia æquali frui licuit, informan-
da benigne commisisti: & ita commisisti, ut simul,
vera dico, de mea, perinde ac eorum, sollicitus fue-
ris

ris informatione; quem quoque in finem nec ullis unquam pepercisti sumtibus atque curis. Triennio se-
re sic peracto, cum postulasent fata, ut Tibi Tuisque
Caritatibus vale tandem essem dicturus, & Camenas
hacce, ubi majores fierent in studia sumtus, aditurus,
non me deseruisti; verum, haud aliter ac si filius fuis-
sem, muneribus, consiliis & admonitionibus salutari-
bus non instruetum sed cumulatum dimisi. En do-
na vere paterna! Sed sunt & alia multa, postmodum
plus simplice vice mihi liberaliter concessa, hisce pa-
rum minora, quæ tamen singula nec possum, nec, si
possem, vel ideo volo recensere, quod scio, Te be-
neficiorum Tuorum oblivisci, quam meminisse, mul-
to malle. Sufficiant præterea haec tenus leviter dicta
vel ingratissimi hominis grato excitando animo: Cur
ergo non meo? Immo vero sufficiunt. Sunt namque
haec motiva illa, quæ, ut Tibi, Evergeta Magne,
hocce, qualemunque sit, specimen Academicum, in
testeram animi minime ingrati, offerrem, non svase-
runt modo, sed summo quoque jure postularunt. Nec
dubito, quin idem eodem suscipias effectu, quo me
huc usque fuisti amplexus. Meum de cetero erit,
pro Tua felicitate DFum Opt. Max. calidissimis sol-
licitare precibus, velit Te in annos bene multos, Ec-
clesiæ Familiaeque clarissimæ salvum ac sospitem con-
servare. Ero, dum vixero,

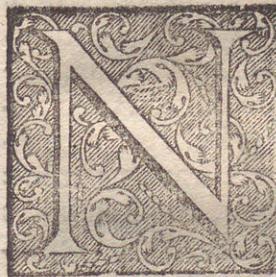
*Admodum Reverendi & Praclarissimi
NOMINIS TUI*

*Cultor observantissimus
ERICUS EUREN.*

I. N. J.

§. I.

Asci hominem ad felicitatem, tam ex attenta consideratione Attributorum ejus Conditoris, conjuncta cum diligenti ipsius hominis naturæ & indolis disquisitione, quam ex operibus & beneficiis, quibus eum quotidie maestat Benignissimum Numen, evidenter perspici potest. Non enim media ad hunc finem obtainendum plurima & efficacissima ordinavit tantum, sed facultates quoque iisdem utendi clementer nobis concessit idem Deus Optimus, Sapientissimus. Instructam nempe invenimus animam nostram ejusmodi donis, quibus non modo, quid bonum sit, quidve secus, cognoscere atque intelligere queat, sed continua etiam inclinatione ac nisu ad illud sectandum, hoc vero fugiendum avertendumque feratur; ita quidem, ut nihil appetere queamus, nisi sub specie boni, nec quidquam aversari, nisi quod malum judicamus; Has autem facultates, in trans-

A

versum

versum aetas, saepius aberrare, immo varie corruptas morbis laborare gravissimis, experimur, dolemus. Hujus in morbi causam inquirere si velis proximam, haud difficulter illam invenies in male moderatis hominis Affectibus, quos, licet in se præstantissimos, si tamen semper in agendo sine cautela quadam sequatur homo; sapissime malum pro bono eligit, atque haud raro ejusmodi suscipit actiones, quæ noxiæ sunt, & felicitati eius e diametro repugnant, haud fere aliter ac infans, ab ignis deceptus nitore in illum temere irruit. Hinc videre licet myriadas hominum, affectibus abreptorum, reclamante licet & renidente interdum ratione, præcipites in nefanda ruere facinora. Hinc crudelitates, hinc persecutio[n]es, hinc bella, hinc cædes: Et quis enumерare valeat omnia illa sceleræ, quæ, hisce ducibus, suscipere & perpetrare solet animi impotentia? Adeo dominis abutimur nobis a DEo concessis præclaris! quæ tamen, si a teneris, ut ajunt, ungviculis, rationis frenis impositis, recte dirigere ad svesceremus, totidem nobis essent stimuli virtutis, quot jam virtutis affliccis remoræ sunt. Ut itaque hoc tantum evitetur malum, ad ipsos fontes erit penetrandum, videndumque, qua ratione gliscenti huic malo tempestive obviamiri possit. Præsertim, cum, ut morbi inveterati nullis facile fannantur medicamentis, ita vitiosi quoque habitus, diurna adiuetudine corroborati, vix domari queant. Cogitanti vero jam, quodnam horum præsentissimum fore, calculis rite positis, mihi animadvertere viuis sum, Bonam Educationem illam esse, quæ hoc in negotio utramque faciat paginam, & omni honestati futuræ fundamentum substernat, & primum domandis rite passionibus viam muniat, deinde vitæ civili tranquille per-

agendæ

agendæ conduceat: id quod in præsenti disserta-
tiuncula, quantum exiguae vires, & tenues permittant
facultates, ostendendum elegi. Antequam vero ipsam
aggregiar rem, Divinam humillime imploro opem, ac
Tuam, B. L. eo, quo decet, modo, benigniorem mi-
hi expeto censuram.

§. II.

Ut quivis peripiciat, quodnam nostrum sit propo-
situs, quoque id eo feliciori fiat successu, non incon-
veniens esse videtur, breviter adferre terminorum, qui
in frontispicio occurrunt, distinctam explicationem.
per Bonam itaque Educationem non intelligimus aliqua-
lem tenellorum luctationem & mediocrem manudu-
ctionem, qua vitæ ducendæ conservandæque compo-
tes fiant, (quamquam nec eam exclusam volumus) ve-
rum ejusmodi curam liberorum, per quam apti \mathfrak{S} bables
reddantur ad omnia ea secunda, quæ statum illorum ve-
re perficiant, ad ea vero fugienda, quæ eidem aliquo mo-
do officere atque nocere possint. Per felicitatem vero Civi-
lem intelligimus florentem cuiuslibet membra in civitate sta-
tum, \mathfrak{S} , per singulorum beatitudinem, fluorescentem univer-
sitatis statum. Ad influxum denique quod atinet, is
non physicus, sed moralis intelligitur. Physice nimis
dicitur una substantia influere in alteram, si realitas
quædam, quæ uni inerat substantiæ, transfertur in al-
teram, cui ante non inerat. Influxui huic quo mi-
nus heic locum concedamus, impedit simplicitas ani-
mæ nostræ, cuius facultates, licet sint diversissimæ. a
se invicem tamen non nisi formaliter differunt: Ad
has enim præcipuum jam habemus respectum. Mo-
ralis ideo influxus nostram considerationem subit, & in
eo consistit, quod educatio, si bona fuerit, aut talis,

qualem esse debere, nuper indicavimus, ita præparet, & per crebras institutiones disponat animos informandorum, ut habitum exinde consequantur nihil aut appetendi aut aversandi vehementius, nisi quod rationis scrutinio satis rimati antea fuerint, adeo ut certo sciant, utrum statum illorum perficiat, nec ne. Hoc si efficeret queat educatio, bonam esse scito, & ejus in Felicitatem civilem influxum sane quam magnum. Re autem vera ita est, quo certiores fiamus, regrediamur ad ipsam rem.

§. III.

Cum nullam felicitatem & consequenter nec *Civitem* obtineri posse, nisi discant homines, suos regere affectus, tuto concludere posse nobis videmur, nec minori certitudine postulare, bonam educationem, siquid unquam, maxime ad illorum justum ac sapiens regimen conferre; et re est, ut operiosius aliquanto de affectuum moderamine, per educationem consequendo, distleramus, & ea propter statim significemus, quid sint affectus, quidque & in quoniam illorum consistat regimen. *Affectus* ideo, in genere considerati, nobis nihil aliud sunt, quam *inclinationes fortiores patheticæ, ex simultanea multorum bonorum vel malorum confusa & vividæ representatione exortæ.* Moderamen, cum de rebus materialibus propriè dicatur, adeoque heic non nisi in metaphorica significatione accipi possit; per voces & que translatas optime explicari posse existimo. Quemadmodum igitur moderare tum quis navem dicitur, cum, gubernaculo prudenter regendo, efficit, ut ad neutram, nisi ita volente gubernatore, deflectat partem, sed cursum, quem ille intendit, semper conservet, sic suos moderare affectus is censendus est, qui in omnibus suis actionibus

Etionibus mentis gubernaculo illos ita dirigit & compescit, ut ultra justos ab illa præscriptos limites vagari nequeant. Hinc moderamen affectuum consistit in habitu illos recte rationis dictamini convenienter dirigendi, ejusque in obsequio constanter detinendi.

De caussis affectuum variae existant variorum opiniones. Sunt, qui cum Cartesio α) illas soli adscribunt corporis temperamento. Nonnulli caussas Affectuum in communi dicunt esse educationem, consuetudinem vel quandam $\delta\delta\sigma\sigma\gamma\eta\pi\alpha\tau\alpha\beta\alpha\gamma$ β). Sunt &, qui, Scipionem Claramontium γ) sequentes, varias a se allatas distinguunt in primarias & secundarias. Ad primarias referunt ipsum objectum seu illas ipsas res vel objecta, ad quæ obtinenda vel aversanda affectus tendit, nec non facultatem hominis tum cognoscitivam tum appetitivam. Secundarias porro dispescunt in naturales & morales. Illas deducunt ex vario cordis temperamento; immo ex diversis climatis & regionibus. Inter has enumerant nobilitatem, divitias, potentiam, secundam fortunam & similia. Singula vero hæc (facultatem si exceperis cognoscentem & appetentem, quæ omnibus est communis hominibus) an pro veris causis affectuum sint habenda, & non potius pro incitamentis, quibus mediocribus magis minusve ad varios affectus reddimur propensi, judicent oculatores. Nos autem de iisdem, tanquam ad scopum nostrum minus pertinentibus, soliciti non erimus; satis habentes, vi definitionis nuperrime allatae, statuere affectus suam a sensibus repetere originem. Repræsentant enim hi non nisi res individuales, quæ cum omnimode sint determinatae ideoque variis & nimis multis circumstantiis involutæ, non possunt non ideas in nobis excitare confusas;

fusas: Etenim non ea est mentis nostræ perspicacia, ut singula, per quæ objectum, ope sensuum repræsentatum, ab omnibus aliis rebus distingvatur, unico actu distincte cognoscere aut dijudicare possit. Ad distinctam scilicet rerum cognitionem requiritur attentio & abstractio, quam cum homines, non dum exculti ingeni, vel plane non, vel difficulter sane, adeoque non sine tædio aliquo adhibere possint, ideis & judiciis sensu alibus h. e. confusis potius acquiescunt. Præterea suus quemque sensus internus docet, & facili etiam negotio demonstrari potest, sensationes & phantasmata, quæ singula a sensibus ortum trahunt, omnium fortissime, si modo vivida fuerint, nos commovere; e contrario autem distinctas ideas langvidius nos adficere. Nam cum ex tensionibus vel actibus imaginationis ideæ distincte formari nequeant, nisi varias individuales determinationes, quæ modo confuse percipiuntur, abstractionis beneficio omiserimus, atque adeo omnes distinctæ notiones, quæ tales, abstractæ sint & pleraque universales; quid mirum igitur, si ejusmodi ideæ, a sensibus avocatae & ab imaginibus separatae, ut distinctæ fierent, nihil vel parum confusa admixtum habentes, quam sensationes & phantasmata, langvidius mentem adficiant, quum a sensibus illæ his longius distent? Nullos itaque ideæ distinctæ excitare valent affectus. Jam autem, quæcumque cum judicio aliquo cognoscimus & percipimus, ea aut confuse aut distincte novimus & percipimus; confusa vero rei repræsentatio sensibus & imaginatione peragitur. Sunt ergo affectus confusæ sensuum repræsentationis factus.

a) Lib. de Passion. part. III. Art. III. 4. b) Henr. Morus: in Euchir. Etb. lib. I. Cap. 6. §. 2. w) Lib. L. cap. 6.

§. IV.

IN FELICITATEM CIVILEM.

g. IV.

Ostendo sic affectuum, ex quo scaturiunt, fonte; qua ratione, in genere dicendo, sedari & moderari possint, facile jam est intellectu. Etenim, quoniam tum excitantur, cum adest confusa plurium motivorum simultanea representatio, quæ eam ob caussam est quoque vivida; clarissime patet, quod, si illa a se invicem distingvantur, & singulorum momenta diligenter & cum attentione examinentur, ita ut ex confusis ideæ evadant distinctæ, affectus, impedito sic & clauso quasi eorum principio, mox sedentur ac tandem plane evanescant, necesse sit. Sed objicere forsitan quis posset: Contraria est hæc assertio ipsi experientiæ, qua edociti novimus, quamplurimos mortalium, distinctis licet præmunitos objecti eligendi vel repudiandi ideis, adeo ut cum Medea illa, de qua Poëta loquitur, videant meliora probentque, illecebris tamen sensuum captos deteriora sequi. Fateor ita saepius, proh dolor! fieri. Ast vero, quoniam conceditur, uti concedendum omnino est, sensus tum in causa esse, cur deteriora elegantur; simul quoque concedatur, necesse est, multas hoc in casu præsto esse sensationes & representationes confusas, quæ, cum (sicuti §. præcedenti ostensum est) omnium fortissime nos moveant; distinctas, quæ una adfuere, ideas facile suppressare & extingvere valent, ac mentem ad ea tantummodo, quæ ipsis arrident, eligenda trudunt quasi atque impellunt. Unde porro apparet, affectus excitari, vimque suam exercere, quum sufficientes desunt ideæ distinctæ, & consequenter, ex opposita oppositorum ratione, sedari aut inhiberi, saltem posse, cum tot adsint, quot sufficient ad sensuum dictamina, quæ saepè fallacia sunt atque erronea, suppressenda;

menda, ac adeo voluntati simul motiva subministrant efficacia bonum distinete cognitum & verum appetendi, malumque, ut tale, aversandi. Nam ob rem in vita morali maximopere juvat, confusas boni malique representationes diligenter evolvere, quo, vim earum deceptricem cognoscentes, tanto facilius nobis ab hisce Sirenibus caveamus: Sic enim fiet, ut pluribus exemplis edocti, quamam istiusmodi perceptio-nes vi polleant decipiendi, in omni confusa boni malique representatione anguem sub herba latentem es-tugiamus, adeoque ab omni affectuum violento im-petu tuti persistamus.

§. V.

Trita non minus quam firma est hæc Philosophorum regula: *In effectu plus esse non potest, quam fuit in causa.* Quoniam itaque moderamen affectuum constitut in habitu illos rectæ rationis dictaminis conformiter diri-gendi, ejusque in obsequio constanter detinendi, (per defin. §. 3. dat.) affectus autem tum denique mode-rantur, cum sufficientes adsumt idex boni malive dis-tinctæ, voluntatem ad illud amandum, hoc vero re-pudiandum determinare valentes; (§. 4.) sequitur, ne-minem illos rite moderare posse, nisi intellectus habitu sit instructus res distincte sibi representandi, de iisdem judicandi ratiocinandi, ac adeo confusas sen-suum notiones in distinctas commutandi. Cum por-ro voluntas ad inferiora bona, sensualia nempe, valde flexibilis sit, & rationi haud raro refragetur; etjam il-la, antequam moderamen affectuum obtineri possit, verum appetendi bonum, malumque tale aversandi ha-bitu debet esse imbuta.

§. VI.

Quantum vero ad hoc præstandum sit viriū homini, cui vel nulla vel mala & perversa contigerit educatio, paucis iam ostendere libet. Ex Psychologia constar, & antea dictum est, gaudere quidem animam humanaam facultatibus intelligendi, judicandi, ratiocinandi, adtendendi &c. quæ illi adeo sunt essentiales, ut sine illis homo nequeat esse homo, quæque ideo in eo erjam recente nato delitescant, necesse est has autem facultates sine institutionis beneficio ad actualitatem pervenire non posse, & experientia minime dubia insinuar, & sequens docebit argumentum. Id, per quod ens aliquod agere potest, dicitur facultas; illa vero agendi facultas, quemadmodum ex Ontologia novimus, nisi alteritis entis viribus suppleatur, actionibus producendis non sufficit sola: Facultates igitur animæ humanae, si ab aliis non excitentur, scintillarum instar, sub alio suppresclarum cinere, perpetuo in ruditate sua torpescererent. *Intellectus* itaque, ut facultas, non solus ad distinctam rerum cognitionem adspirare potest. Homo ergo natura laborat defectu cognitionis distinctæ, & consequenter in ignorantia versatur. Hinc, quoniam voluntas (quatenus sc. in strictiori sumitur sensu) oritur ex distincta beneficii representatione, hæc vero (per ruper demonstrata) ab homine, sibi relictio, abest; neque hoc in statu ullum ejus exercitium datur: Quum autem, teste domestica experientia, nihilominus habeamus boni malique sensations, quæ appetitiones accidunt & aversationes; hæc vero blandam vel ingratam in corpore producant mutationem, & sanguinis commotiones vehementiores h. e. affectus, (§. 2.) qui crebrius repetiti nobis durum suum imponunt jugum, sub quo servus fit in moribus homo:

homo: ulterius patet, esse hominem natura subiectum servituti morali.

§. VII.

Sine ulla jam difficultate & magna ratiociniorum mole concludi potest, impossibile admodum fore homini, qui vel aliorum hominum consortio, & hinc omni prorsus educatione destitutus, vel etiam per malam corruptus & depravatus fuerit, per se ad affectuum suorum moderamen pervenire. De illo quominus asserto sua constet veritas, nullum potest esse dubium, quippe quæ ex dictis §. 6. immediate profluit. Sed neque de hoc falsi quidquam adstruitur. Etenim moderamen affectuum vel maxime requirit habitum res distincte representandi, & confusas sensuum ideas, unde exoriuntur affectus, in distinctas commutandi, ex quibus efficacia subministrant voluntati motiva sele determinandi ad moralia bona sensualibus anteposita eligenda. (§ 4.) Laborat vero homo natura defectu cognitionis rerum distinctæ, neque ad illam intellectus ejus, ut facultas, adspirare potest solus, (§. 5.) adeoque ab aliis sublevetur & informetur, necesse est; in primis cum variis praeterea & innumeris fere consularum sensuum representationum tenebris & spissis nebulis semper circumdetur & obfuscetur: (per §. eandem). Ingenii itaque seu intellectus cultura, ut ab aliis suscipiatur, peropus omnino est. Ast vero, hanc mala educatio (nam etenus talis est) aut negligit prorsus, habita tantummodo cura corporis; aut regulis, quas in operationibus suis evolvendis naturaliter sequuntur facultates animæ nostræ, vel ignoratis vel susque deque habitis, imprudenter suscepit misere & perverse peragit. Si illud, adscensum ad distinctam boni vel mali cognitio-

gnitonem, adeoque ad moderamen affectuum, (§. 4), per se impossibilem; sin vero hoc, difficilem fore, hactenus allata satis, ut spero, luculenter commonstrant. Sed testatur & hoc abunde deploranda, ubique obvia experientia, quam qui vel tantisper consuluerit, non sine admiratione multa horrenda & dictu fæda adinveniet flagitia, quæ rudes & plebeji faciunt quasi sua, cultiores vero tanquam humano genere indignissima, uti sunt, detestantur, ac æterna prosequuntur execratione. Quænam vero hujusce rei alia potest esse ratio, quam quod hi per solidiorem & magis solicitam educationem instruti principia justi & honesti *distantie* habeant perspecta, quæ tamen illi aut ignorant prorsus, aut confusa perceptione cognita recte applicare nesciunt; adeoque improvidi interdum, saepius tamen affectu quodam abrepti in ejusmodi præcipites ruunt scelera, quibus perpetrandis homo, vera & sufficienti virtutis & honestatis cognitione imbutus, ipsam mortem præferret subeundam? Adeo scilicet a teneris adsuescere multum est! Hinc Seneca: *Educatio*, inquit, & *disciplina* mores faciunt; & id sapit unusquisque, quod didicit.

§. VIII.

Ex iis, quæ hactenus breviter allata sunt, patescere existimamus, haud parum Bonam Educationem influere in moderamen affectuum. Requirit bona educatione, ut ea habeatur cura liberorum, per quam apti & habiles reddantur ad quærenda ea omnia, quæ statum illorum perficiant, ad ea vero fugienda, quæ illi aliquo modo noceant (§. 2). Hoc autem, cum, vel me tacente, fieri nequeat, nisi intellectus imbuatur habitu res, ad perfectionem vel imperfectionem, adeoque felicitatem vel infelicitatem eorum spectantes, distincte sibi repræsentandi, de iisdem judicandi ratiocinandi

nandique; (non enim homini, perinde ac brutis, concessit Creator Sapientissimus instinctum, quem vocant naturalem, quo statim sine prævia quadam deliberatione & consilio nocitura fugere, contraria vero appetere sciunt) intellectus autem non solus ad distinctam rerum cognitionem, multoque ideo minus ad promptitudinem seu habitum eandem sibi formandi, adspirare possit: (§. 6.) patet bonæ educationis officium esse, *intellectum liberorum*, quoad fieri potest, ad actualitatem perducere, & per crebras institutiones ad *habitum illam exercendi* evehere. Cum porro voluntas, licet in majus bonum semper feratur, bonum autem morale physico præstet, adeoque hoc, in oppositione ad illud, pro malo sit habendum; haud raro tamen repræsentationibus sensuum & imaginationis fortioribus abducta, rationis dominio excusito, in bona inferiora, h.e. mala, tota propendet: Quo ipso hominem ad servitutem detrudit moralē, ubi nulla felicitas, maxima vero miseria ei expectanda est atque sustinenda (§. 6.) *a*). Hinc bona educatione operam dabit, ut repræsentationes intellectus magis liberorum animos determinent, quam sensuum & imaginationis, hoc est, ut a teneris advescant nihil vel appetere vel aversari vehementius, nisi quod rationis scrutinio antea satis rimati fuerint, & quod certo sciant, vere ne an secus statum illorum reddat perfectiorem. Sed hoc est ille ipse, quem §. 2. 3. innuimus, influxus. Quoniam itaque moderamen affectuum obtinet, cum intellectus habitu gaudet res distincte sibi repræsentandi & voluntas promptitudinem habet distincte cognitas, prout bonæ vel malæ sunt, appetendi aver-sandique; (§. 5.) perspicue constat, esse influxum bonæ educationis in moderamen affectuum prorsus insignem.

a) Consular. Dissert. de Miseria Serv. Moralis.

§. IX.

§. IX.

Sed, quoniam varia, immo nimis multa sunt, quæ appetitus & aversationes in nobis excitare posunt vehementiores, adeoque affectus, (§. 3.) per pauca vero sunt, ad quorum distinctam descendere valemus cognitionem ob finitudinem & arctos, quibus inclusus est, intellectus nostri cancellos, prudentissima licet ac soler-tissima usi fuerimus educatione; absurditatis forsitan quisquam nos argueret, qui ab hao' illorum deducere conatur moderamen, adeoque sic a particulari ad universale videmur concludere velle. Verum enim vero, est nobis heic sermo de homine in vita morali consti-tuto, in qua tria ad summum tanquam palmaria obser-vare & diligenter perscrutari debet, *Deum sc. semetipsum & alios homines.* Hæc sunt præcipua illa obligationis ejus objecta, ad quæ in cunctis negotiis & actionibus ei erit respiciendum. De his si veram & distinctam ha-beat cognitionem, adeoque norit officia unicuique de-bitæ, una cum præmiis adnexis, si præstentur, pœnis vero, si omittantur; metuendum sane non est, tòre, ut quidquam committeret, quod non certo sciret, ut-trum præmio an pœna esset dignum: Consequen-ter, cum in omni affectu confusio adsit idearum, (§. 3.) quæ ideo sunt fallaces & erroneæ; (§. 6.) in id incumberet, ut quantum fieri potest, sibi ab illis cave-ret: Et, si quando exæstuarent, id ejus præcipuæ foret curæ, quomodo rationis gubernaculo, absque naufragio faæto, in placidum reducerentur portum. Id quod & haud ita difficulter fieret opera, si eis domandis, a primis, ut dicitur, cunabulis, fuerit adfæctus. Hinc et si quam plurima sunt, quorum distinctam nec habemus, nec habe-re possumus cognitionem, quæque illam ob causam fa-cile

cile affectum excitari possent; si tamen distincta & vivida veri DEI idea semper nobis ante oculos obversaretur (versaretur autem haud dubie, si inde ab infancia per proborum piorumque parentum, vel, qui eorum sustinerent vices, informatorum solicitam curam & institutionem, habitum acquisiverimus Deum potentissimum, Optimum justissimumque cogitandi, & ad ejus nutum actiones nostras instituendi): Vel haec sola & unica, quotquot sese offerrent, affectus inordinatos (de his enim sermo tantummodo est) domare & extingvere valeret. Atque sic nulla est heic a particulari ad universale argumentatio: Eset, si statueretur, posse hominem tanto in affectus potiri imperio, ut ab omni illorum seditione & impietu liber esset ac tutus; id quod contendo fieri non posse hac in vita, ubi, svadente scriptura sacra, confirmante experientia, tam cum his, quam ceteris felicitatis nostræ inimicis & vastatoribus semper ac solcite est luctandum.

§. X.

Occupata hucusque nostra industria fuit, in demonstranda via & efficacia bonæ educationis in affectuum regimen; jam si porro demonstratum dederimus hujus in Felicitatem Civilem influxum, propositi nostri compotes fuerimus. Docuimus vero in antecedentibus, quam infelici æstu in devia quælibet syrtesque abripiantur illi, qui affectibus suis se totos permittunt. Nam uti hinc Stoicæ Scholæ rigorem non sequimur, qui omnes animi motus a sapiente suo eliminari posse contendit, & eliminandos jussit, ita non minus juste postulaverimus, cuilibet id agendum, ut quadantenus, si non licet ultra, progrediatur, & hisce bonæ mentis turbatoribus quam minime frena remittat. Affectus quilibet, dum maxime æstuat, brevis furor est: jam quam fieri nequit, ut in cerritorum concilio sana consilia agitari possint, tam frustra exspectaveris, ut dum fervet

fervet animus, moderata consilia sequatur. Et sane cogita omnia in republica commissa facinora, & videbis illa, vel ex vindictæ impotente libidine, vel ex nimio eminendi desiderio, vel ex avaritia aliove istiusmodi impuro fonte propullulasse. Si quoque post consideratas civiles injurias, majorum semina calamitatum penitaverimus, inveniemus, inter Principes & resplicas eandem ludi fabulam, cum illo tantum discerim, quod ibi affectuum intemperie singulorum cladem trahant, hic milles nis constent coriis. Non sine admiratione legimus, quam animi fortitudine tam civium suorum injurias tulerint, quam hostium impetum fregerint Romæ olim Fabius Maximus & recentiori ætate in Gallia Cardinalis Mazarinus, qui nisi affectibus suis dominari didicissent, non ipsi solum certissime periissent, sed sua etiam ruina duo potentissima imperia involvissent. Verius itaque multoque sedatius, quam consultum continuatosque honores ambiit, in senatu commentabatur Julius Cæsar: *Omnes homines, inquit, qui de rebus dubiis consultant, ab odio, amicitia ira atque misericordia vacuos esse decet.* Sallustius Bell.

Cat. C. 51.

Plura persequi, juberet quidem argumenti Prästantia, prohibent vero facultates nimium circumcisæ. Finem itaque levi huic imposituri meditationi, DEum Auctorem & Moderatorem affectuum optimum, pio devotoque affectu rogamus, ut affectus nostros dirigit in sui Nominis gloriam nostramque veram felicitatem!!

T A N T U M.

Honoratissime atque Doctissime Domine,
Amice Suavissime, Integerrime.

Opportunam hanc Tibi congratulandi occasionem, meamque in Te animi propensionem testificandi nisi arriperem, ingratissimi notam vix ac ne vix quidem effugerem: Ex quo enim tua conversatione frui mihi licuit, sincera illa & amabilis tua facies me Tibi primum devinxit, deinde vero cum observarem, quot quantisque natura Te ornarit dotibus, dici vix potest, quanti Te tuamque fecerim amicitiam. Neque hoc mirum, præsertim cum exstarent in me quotidie multa eaque evidentissima veræ & non fucatæ amicitiae tuæ documenta.

Ut instrucción & disciplina eosdem in anima producunt effectus, ac vietus & alimenta in corpore, & hoc aut defectu illorum statim moritur, aut ab illis inconvenientibus innumeros contrahit morbos; ita dependent etjam facultates animæ nostræ haud parum ab instruccióne illa & educatione, quæ nobis in juventute contigit. Bona igitur educatio tanti si est habenda; omnium bonorum prudentiorumque summam gratiam es initurus, Amice Optime, quando cum publico communicasti doctas cogitationes tuas de *Influxu bonæ educationis in felicitatem civilem*. Quoniam autem elegantissima hæc dissertatione tua, cui elaborandæ haud parum laboris vigilarumque impendisti, optime testatur, eruditio nem ac ingenii dotes tibi raras omnino esse, minimeque vulgares, sufficiat mihi, datam arripare ansam Tibi gratulandi larga illa præmia, quæ diligentiam virtutemque tuam insignem haud dubie sunt coronatura.

BEN. FERNER.